

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2013 m. birželio 20 d.¹

Byla C-301/12

**Cascina Tre Pini s.s.
prieš**

Ministero dell’Ambiente e della Tutela del Territorio e del Mare ir kt.

(Consiglio di Stato (Italija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Direktyva 92/43/EEB — Natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsauga — Bendrijos svarbos teritorija — Statuso panaikinimas — Nuosavybė — Įvertinimas gavus prašymą — Iš klausymas — Kompetentingos institucijos“

I – Išanga

1. Teisingumo Teismui jau kelis kartus yra tekę nagrinėti „Natura 2000“, Europos saugomų teritorijų tinklo, sukūrimo ir šių teritorijų apsaugos klausimus. Bet ši byla susijusi su klausimu, kokiomis aplinkybėmis saugomų plotų statusas turi būti panaikintas.

2. Buveinių direktyvoje² minima galimybė panaikinti specialios saugomos teritorijos statusą, bet nagrinėjamu atveju ginčas vyksta dėl to, kokias teises šiuo atžvilgiu turi atitinkamų plotų *savininkai*. Šis klausimas turi didelės reikšmės kalbant apie tai, kaip Europoje vykdomą gamtos apsaugą priima visuomenė. Ieškant atsakymo į jį, reikės vadovautis bendrojoje Sąjungos teisėje įtvirtintais nurodymais nacionalinėms valdžios institucijoms dėl Buveinių direktyvos įgyvendinimo, t. y. pirmiausia pagrindine teise į nuosavybę ir teise būti išklausytam.

II – Teisinis pagrindas

A – Sąjungos teisė

3. Buveinių direktyvos 3 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje apibrėžiamas Europos specialių saugomų teritorijų tinklas – „Natura 2000“:

„Natura 2000 pavadinimu kuriamas vieningas specialių saugomų teritorijų Europos ekologinis tinklas. Šis tinklas, sudarytas iš teritorijų, kuriose yra į I priedą įrašyti natūralių buveinių tipai ir į II priedą įrašytų rūšių buveinės, sudaro galimybę palaikyti, o kur reikia ir atstatyti iki geros apsaugos būklės natūralių buveinių tipus ir rūšių buveines jų natūraliame paplitimo areale.“

1 — Originalo kalba: vokiečių.

2 — 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102) su pakeitimais, padarytais 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos direktyva 2006/105/EB dėl Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos stojimo, adaptuojančia tam tikras direktyvas aplinkos srityje (OL L 363, p. 368).

4. Kokios teritorijos turi būti saugomos, reglamentuojama Buveinių direktyvos 4 straipsnyje. 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekviena valstybė narė, remdamasi tam tikrais kriterijais, siūlo teritorijų sąrašą. 4 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad Komisija, remdamasi tolesniais kriterijais, pagal valstybių narių pateiktus sąrašus sudaro Bendrijos svarbos teritorijų (toliau - BST) sąrašą.

5. Labai svarbus yra Buveinių direktyvos 4 straipsnio 1 dalies ketvirtas sakinyss, susijęs su sąrašo daliniu keitimu:

„Prireikus valstybės narės siūlo pakoreguoti sąrašą atsižvelgiant į 11 straipsnyje nurodytų stebėjimų rezultatus.“

6. Buveinių direktyvos 4 straipsnio 4 ir 5 dalyse reglamentuojama BST apsauga:

„4. Jei, laikantis 2 dalyje nustatytos tvarkos, yra patvirtinama Bendrijos svarbos teritorija, atitinkama valstybė narė kaip galima greičiau, bet ne vėliau kaip per šešerius metus, toje teritorijoje įsteigia specialią saugomą teritoriją, nustatydamą prioritetus, atsižvelgdama į teritorijos svarbą palaikant ar atstatant I priede išvardytų natūralių buveinių tipų arba II priede išvardytų rūšių gerą apsaugos būklę bei užtikrinant Natura 2000 tinklo vientisumą, taip pat atsižvelgdama į toms vietovėms gresiantį degradavimą ar sunaikinimą.

5. Teritoriją įtraukus į 2 dalies trečiojoje pastraipoje minimą sąrašą, jai pradedamos taikyti 6 straipsnio 2, 3 ir 4 dalys.“

7. Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse teritorijų apsauga reglamentuojama detaliau:

„2. Valstybės narės imasi priemonių, siekdamos specialiose saugomose teritorijose išvengti natūralių buveinių ir rūšių buveinių blogėjimo, taip pat rūšių, kurių apsaugai buvo įsteigtos specialios saugomos teritorijos, trikdyimo, jei toks trikdyimas galėtų būti reikšmingas šios direktyvos tikslų atžvilgiu.

3. Bet kokiems planams ir projektams, tiesiogiai nesusijusiems arba nebūtinai teritorijos tvarkymui, bet galintiems ją reikšmingai paveikti individualiai arba kartu su kitais planais arba projektais, turi būti atliekamas jų galimo poveikio teritorijai įvertinimas. Atsižvelgiant į poveikio teritorijai įvertinimo išvadas ir remiantis 4 dalies nuostatomis, kompetentingos nacionalinės institucijos pritaria planui ar projektui tik įsitikinusios, kad jis neigiamai nepaveiks nagrinėjamos teritorijos vientisumo ir, jei reikia, išsiaiškinusios plačiosios visuomenės nuomonę.

4. Jei, nepaisant poveikio teritorijai neigiamo įvertinimo ir nesant kitų alternatyvių sprendimų, šis planas ar projektas vis dėlto privalo būti įgyvendintas dėl įpareigojančių viršesnio viešojo intereso priežasčių, tarp jų ir socialinio ar ekonominio pobūdžio, valstybė narė imasi visų kompensacinių priemonių, būtinų bendram Natura 2000 vientisumui apsaugoti. Apie patvirtintas kompensacines priemones ji praneša Komisijai.

<...>“

8. Buveinių direktyvos 9 straipsnyje minima galimybė panaikinti tam tikrų saugomų teritorijų statusą:

„Veikdama 21 straipsnyje numatyta tvarka, Komisija periodiškai peržiūri, koks yra Natura 2000 indėlis siekiant 2 ir 3 straipsniuose numatytų tikslų. Jei, atliekant 11 straipsnyje numatytus stebėjimus, nustatyti natūralūs pokyčiai teikia tam pagrindo, specialią saugomą teritoriją gali būti nuspręsta panaikinti.“

9. Buveinių direktyvos 11 straipsnyje valstybės narės įpareigojamos stebėti direktyvoje nurodytų saugotinių rūšių ir natūralių buveinių būklę:

„Valstybės narės vykdo 2 straipsnyje nurodytų natūralių buveinių ir rūšių apsaugos būklės stebėjimą, atkreipdamos ypatingą dėmesį į prioritetinius natūralių buveinių tipus ir prioritetines rūšis.“

10. Pagal Buveinių direktyvos 17 straipsnį valstybės narės kas šešeri metai pateikia Komisijai ataskaitą, kurioje, be kita ko, turi būti pristatyti svarbiausi 11 straipsnyje nurodyto stebėjimo rezultatai.

B – Italijos teisė

11. Respublikos Prezidento dekreto (*Decreto del Presidente della Repubblica*, toliau – DPR) Nr. 357/1997, kuriuo įgyvendinama Direktyva 92/43/EEB, 3 straipsnio 4bis dalyje reglamentuojama valstybės narės vidinė kompetencija tikrinti „Natura 2000“:

„Siekiant užtikrinti [Buveinių direktyvos] praktinį įgyvendinimą <...>, regionai <...>, remdamiesi stebėsenos rezultatais <...>, turi periodiškai įvertinti teritorijų tinkamumą, siekiant direktyvos tikslų, paskui gali pasiūlyti *Ministero dell’Ambiente e della Tutela del Territorio* (Aplinkos ir teritorijos apsaugos ministerija, toliau – Aplinkos ministerija) atnaujinti šių teritorijų sąrašą, jų ribas ir susijusio informacijos dokumento turinį. Aplinkos ministerija perduoda tokią pasiūlymą Europos Komisijai, kad būtų atliktas minėtos direktyvos 9 straipsnyje numatytas įvertinimas.“

III – Faktinės aplinkybės ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą

12. *Cascina Tre Pini* yra nekomercinė įmonė, neturinti juridinio asmens statuso (*società semplice*), kuriai priklauso maždaug 22 ha žemės sklypas *Comune di Somma Lombardo* (Soma Lombardo komuna) teritorijoje netoli Milano – Malpensos oro uosto. Šis žemės sklypas įeina į „Brughiera del Dosso“ teritoriją, kurios bendras plotas siekia 455 hektarus ir kurią Komisija, pažymėjusi Nr. IT2010012³, įtraukė į BST sąrašą⁴.

13. Standartiniame duomenų apie šią teritoriją formuliare⁵ nurodyta, kad joje pirmiausia auga seni acidofiliniai ąžuolų (*Quercus robur*) miškai smėlėtose lygumose (kodas 9190) ir iš dalies europiniai sausieji viržynai (kodas 4030) bei gyvena iš viso 14 faunos bei floros rūšių, nurodytų Buveinių direktyvos II priede, pirmiausia Latasto varlė (*rana latastei*) ir Italijos skersnukis (*chondrostoma soetta*). Prioritetinės rūšys ar buveinės neminimos.

14. Tuo metu buvo plečiamas Malpensos oro uostas, kurio plėtros planas numatytas „Malpensos teritorijos plane“ („Piano d’Area Malpensa“), patvirtintame 1999 m. regiono įstatymu. *Cascina Tre Pini* teigimu, tame plane numatyta, kad vietovės, patenkančios į, be kita ko, Soma Lombardo komunos teritoriją, yra skirtos „komercinei ir pramonei“ plėtrai.

15. Pasak *Cascina Tre Pini*, laikui bėgant dėl laipsniško oro eismo iš Malpensos oro uosto intensyvėjimo nuolat blogėjo jai priklausančio žemės sklypo ekologinė būklė. Todėl 2005 m. ji paprašė *Consorzio Parco lombardo Valle del Ticino* („Brughiera del Dosso“ teritoriją administruojantis subjektas) imtis būtinų priemonių užkirsti kelią žemės sklypo aplinkos būklės blogėjimui. Į tą prašymą, kaip teigia *Cascina Tre Pini*, nebuvo atsakyta.

3 — Prašyme priimti prejudicinį sprendimą skaičiai netyčia sukeisti vietomis.

4 — 2004 m. gruodžio 7 d. Komisijos sprendimas 2004/798/ES, kuriuo, remiantis Tarybos direktyva 92/43/EEB, patvirtinamas žemyninio biogeografinio regiono Bendrijos svarbos teritorijų sąrašas (OL L 382, p. 1).

5 — Pagal <http://natura2000.eea.europa.eu/>.

16. 2006 m. *Cascina Tre Pini* pateikė Italijos Aplinkos ministerijai reikalavimą pašalinti jai priklausanti žemės sklypą iš „Brughiera del Dosso“ teritorijos, nes, jos manymu, nebetenkinamos faktinės ir teisinės sąlygos, numatytos taikytinuose teisės aktuose, ypač Buveinių direktyvos III priedo reikalavimai. 2006 m. gegužės 2 d. rašte Aplinkos ministerija pareiškė, kad šis klausimas nepriklauso jos kompetencijai, ir pasiūlė apeliantei kreiptis į Lombardijos regioną.

17. *Cascina Tre Pini* pateikė prašymą Lombardijos regionui, o šis 2006 m. liepos 26 d. jį atmetė, pareiškęs, kad „<...> prašyme išdėstytas reikalavimas <...> galės būti nagrinėjamas tik tada, kai Aplinkos ministerija pateiks prašymą Regionams pradėti procedūrą, numatytą DPR Nr. 357/1997 3 straipsnio 4bis dalyje“.

18. Pirmojoje instancijoje *Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia* (Lombardijos regiono administracinis teismas) atmetė *Cascina Tre Pini* ieškinį, kurį ji pateikė skųsdama Lombardijos regiono sprendimą. Šiuo metu jos apeliacinį skundą nagrinėja *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba). Ši institucija Teisingumo Teismui pateikė šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar Buveinių direktyvos 9 ir 10 straipsniai draudžia nacionalinės teisės nuostatą (DPR Nr. 357/1997 3 straipsnio 4bis dalis), kurioje numatyta, kad regionai ir autonominės provincijos turi teisę savo iniciatyva siūlyti peržiūrėti BST, tačiau nenumatyta jų pareiga tai daryti gavus privačių savininkų, kurių žemės sklypai patenka į BST, motyvuotą prašymą, net jei tie privatūs asmenys tvirtina, kad pablogėjo teritorijos aplinkos būklė?
2. Ar Buveinių direktyvos 9 ir 10 straipsniai taikomi neteisingai, priėmus nacionalinės teisės nuostatą (DPR Nr. 357/1997 3 straipsnio 4bis dalis), kurioje numatyta, kad regionai ir autonominės provincijos turi teisę savo iniciatyva siūlyti įvertinti BST, periodiškai įvertindami jų būklę, tačiau nenurodytas tokio vertinimo dažnumas (pavyzdžiui, kas dvejus, trejus metus ar pan.) ir nenumatyta, kad regionai ir autonominės provincijos, turinčios periodiškai atlikti įvertinimą, privalo apie jį pranešti viešai, kad suinteresuotieji asmenys turėtų galimybę pateikti savo pastabų ar pasiūlymų?
3. Ar Buveinių direktyvos 9 ir 10 straipsniai taikomi neteisingai, priėmus nacionalinės teisės nuostatą (DPR Nr. 357/1997 3 straipsnio 4bis dalis), kurioje numatyta regionų ir autonominių provincijų iniciatyva įvertinti BST, nenumatant bent jau papildomos iniciatyvos teisės net valstybei regionų arba autonominių provincijų neveikimo atveju?
4. Ar Buveinių direktyvos 9 ir 10 straipsniai draudžia nacionalinės teisės nuostatą (DPR Nr. 357/1997 3 straipsnio 4bis dalis), kurioje numatyta, kad regionai ir autonominės provincijos turi teisę savo iniciatyva siūlyti įvertinti BST ir kad jie turi visišką diskreciją ir neprivalo jos vykdyti, net oficialiai patvirtintu taršos ar aplinkos būklės pablogėjimo atveju?“

19. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad nuorofoje į Buveinių direktyvos 10 straipsnį yra rašybos klaida. *Consiglio di Stato* iš tiesų turi omenyje 11 straipsnį.

20. Be to, *Consiglio di Stato* pateikia ir *Cascina Tre Pini* klausimą:

- „5. Ar Buveinių direktyvos 9 straipsnyje, kurį nacionalinis įstatymų leidėjas įgyvendino DPR Nr. 357 3 straipsnio 4bis dalimi, reglamentuojamą procedūrą reikia suprasti kaip procedūrą, kurią būtina užbaigti priimant administracinį aktą, ar tik kaip procedūrą, kurios rezultatas tik neprivalomas? Ar procedūrą, kurią būtina užbaigti priimant administracinį aktą, reikia suprasti kaip procedūrą, kurią, kai tenkinamos sąlygos, turi sudaryti regiono pasiūlymo išsiuntimas per Aplinkos ir teritorijų apsaugos ministeriją Europos Komisijai, nesvarbu, ar šią procedūrą reikia suprasti kaip pradedamą tik atitinkamos institucijos iniciatyva, ar kaip pradedamą ir šalies prašymu?“

21. Galiausiai prašyme priimti prejudicinį sprendimą yra dar šeši Lombardijos regiono klausimai; tiesa, kaip teigia *Consiglio di Stato*, jie yra nepriimtini⁶. Todėl čia ir nepateikiami.

22. Rašytines pastabas pateikė *Cascina Tre Pini s.s.*, Italijos Respublika, Čekijos Respublika ir Europos Komisija. Visos šios bylos dalyvės, išskyrus Čekijos Respubliką, per 2013 m. gegužės 16 d. surengtą teismo posėdį pateikė ir žodines pastabas.

IV – Teisinis vertinimas

A – Dėl prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktų klausimų priimtinumą

23. Pirma pateikti *Consiglio di Stato* klausimai Nr. 1–4⁷, be jokių abejonų, yra priimtini ir į juos toliau bus atsakyta.

24. Bet Čekijos Respublika abejoja, ar priimtini perduoti nacionalinio teismo nagrinėjamos bylos dalyvių klausimai. Iš tiesų SESV 267 straipsnyje numatytas tiesioginis bendradarbiavimas tarp Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų ne ginčo tvarka, pagal kurią šalys neturi iniciatyvos teisės – jos gali būti tik išklaustos. Pagal šią nuostatą į Teisingumo Teismą kreiptis gali tik nacionaliniai teismai, bet ne pagrindinės bylos šalys⁸. Nors toks teismas turi teisę paprašyti jo nagrinėjamos bylos šalių pasiūlyti formuluotę, kaip vėliau galėtų būti išdėstyti prejudiciniai klausimai, vis dėlto tik jis pats galiausiai turi nuspręsti tiek dėl klausimų formos, tiek dėl jų turinio⁹.

25. Beje, kitaip nei ankstesniais atvejais, šalių klausimai nėra pateikti jų rašytinėse pastabose; juos Teisingumo Teismui dar prašyme priimti prejudicinį sprendimą perdavė nacionalinis teismas. Be to, kaip tvirtina Komisija, per SESV 267 straipsnyje reglamentuojamą procesą tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgęs į konkrečios bylos aplinkybes, turi įvertinti Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų reikalingumą ir svarbą. Todėl kai pateikti klausimai yra susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu, Teisingumo Teismas iš esmės privalo priimti sprendimą¹⁰.

26. Taigi daroma prezumpcija, kad nacionalinių teismų pateikti prejudiciniai klausimai yra svarbūs¹¹. Ji taikytina ir nacionalinio proceso dalyvių klausimams, kuriuos nacionalinis teismas perduoda Teisingumo Teismui.

27. Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prejudicinio klausimo tik tada, kai yra akivaizdu, kad prašomas Europos Sąjungos teisės išaiškinimas niekaip nesusijęs su ginčo pagrindinėje byloje faktais arba dalyku, kai problema hipotetinė arba kai Teisingumo Teismas neturi faktinės ir teisinės informacijos, būtinos naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus¹².

28. Bet *Cascina Tre Pini* siūlomas klausimas akivaizdžiai glaudžiai susijęs su pagrindine byla: tą, be kita ko, rodo ir tai, kad jis iš dalies sutampa su *Consiglio di Stato* klausimais. Be to, prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateikta visa informacija, reikalinga tam, kad būtų galima atsakyti į klausimą.

6 – Žr. 27 punktą.

7 – 18 punktas.

8 – 1965 m. gruodžio 9 d. Sprendimas *Singer* (44/65, Rink. p. 1191), 2000 m. liepos 6 d. Sprendimas *ATB ir kt.* (C-402/98, Rink. p. I-5501, 29 punktas) ir 2009 m. spalio 15 d. Sprendimas *Hochtief ir Linde-Kca-Dresden* (C-138/08, Rink. p. I-9889, 20 ir 21 punktai).

9 – 2011 m. liepos 21 d. Sprendimas *Kelly* (C-104/10, Rink. p. I-6813, 65 punktas).

10 – 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *Bosman* (C-415/93, Rink. p. I-4921, 59 punktas) ir 2013 m. vasario 26 d. Sprendimas *Åkerberg Fransson* (C-617/10, 39 punktas).

11 – 1999 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas *Beck ir Bergdorf* (C-355/97, Rink. p. I-4977, 22 punktas), 2003 m. gegužės 15 d. Sprendimas *Salzmann* (C-300/01, Rink. p. I-4899, 31 punktas) ir Sprendimas *Åkerberg Fransson* (minėtas 10 išnašoje, 40 punktas).

12 – Sprendimai *Beck ir Bergdorf* (minėtas 11 išnašoje, 22 punktas) ir *Åkerberg Fransson* (minėtas 10 išnašoje, 40 punktas).

29. Tačiau Lombardijos regiono šeši klausimai yra hipotetinio pobūdžio. Pagal *Consiglio di Stato* pateiktus duomenis jie susiję su Italijos teisėje šiuo metu neegzistuojančiomis nuostatomis, todėl yra nepriimtini¹³.

B – Dėl atsakymo į prašymą priimti prejudicinį sprendimą

30. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su procesinės teisės klausimais, t. y. su galimu Europos Sąjungos lygmeniu saugomos teritorijos, kurią Komisija yra įtraukusi į Bendrijos svarbos teritorijų sąrašą, statuso panaikinimu.

31. Reikėtų šiuos klausimus sugrupuoti taip: pirmuoju, ketvirtuoju ir penktuoju klausimais siekiama sužinoti, ar pagal Buveinių direktyvos 9 ir 11 straipsnius kompetentingos institucijos, gavusios pagrįstą suinteresuotų plotų savininkų prašymą, privalo peržiūrėti BST, visų pirma tuomet, kai savininkai tvirtina, kad teritorijos būklė blogėja ir (arba) kai šis faktas yra įrodytas (žr. toliau 1 skirsnį). Pateikiant antrąjį klausimą siekiama sužinoti, ar kompetentingos institucijos privalo periodiškai peržiūrėti BST (žr. 2 skirsnį), ir, jei reikia, sudaryti sąlygas visuomenei pareikšti dėl to savo nuomonę (žr. 3 skirsnį). Ir galiausiai pateikiant trečiąjį klausimą siekiama sužinoti dėl kompetencijų pasidalijimo valstybės narės viduje, t. y. dėl būtinybės numatyti bent jau subsidiariai taikomą centrinės valdžios institucijų teisę peržiūrėti BST (žr. toliau 4 skirsnį).

1. Dėl pareigos peržiūrėti BST

32. Pirmuoju ir ketvirtuoju klausimais, kurie iš esmės sutampa su penktuoju *Cascina Tre Pini* klausimu, *Consiglio di Stato* siekia sužinoti, ar tai, kad kompetentingos nacionalinės institucijos gali savo nuožiūra nuspręsti, ar siūlyti peržiūrėti BST, neprivalédamos atsižvelgti į privačių plotų savininkų prašymus ar jų pateikiamą informaciją apie teritorijų būklės blogėjimą, suderinama su Buveinių direktyvos 9 ir 11 straipsniais.

33. Norint atsakyti į šį klausimą, pirmiausia reikia išsiaiškinti, kokiomis sąlygomis pagal Buveinių direktyvą BST gali būti peržiūrėta. Buveinių direktyvoje tai aiškiai nėra numatyta. Tiesa, jos 9 straipsnio antrame sakinyje minima, kad „specialią saugomą teritoriją gali būti nuspręsta panaikinti“. Tai kartu netiesiogiai reiškia, kad BST gali būti peržiūrėta. Juk pagal 4 straipsnio 4 dalį valstybės narės visos BST turi pažymėti kaip specialias saugomas teritorijas. Vadinasi, šį statusą jos gali panaikinti tik tuomet, jei atitinkami plotai nebepriskiriami prie BST.

34. Nesant specialių nuostatų, BST išbraukimas ar dalinis pakeitimas turi būti vykdomi ta pačia tvarka kaip ir teritorijos įtraukimas į sąrašą. Pagal Buveinių direktyvos 4 straipsnio 1 ir 2 dalis dėl teritorijos įtraukimo į BST sąrašą sprendimą priima Komisija, gavusi valstybės narės pasiūlymą. Atitinkamai pagal 4 straipsnio 1 dalies ketvirtą sakinį valstybės narės prirėikus siūlo pakoreguoti sąrašą atsižvelgiant į 11 straipsnyje nurodytų stebėjimų rezultatus. 9 straipsnio antras sakinytis rodo, kad sąrašo koregavimas gali apimti ir BST statuso panaikinimą.

35. Tačiau iš Buveinių direktyvos 9 straipsnio antro sakinio nematyti, kad egzistuočių pareiga panaikinti BST statusą. Juo tik paaiškinama, kad Komisijos teisė keisti BST sąrašą apima ir teisę panaikinti BST statusą.

36. Ir priešingai, sprendžiant iš Buveinių direktyvos 4 straipsnio 1 dalies ketvirto sakinio formuluotės, pasiūlymo koreguoti BST sąrašą atžvilgiu valstybės narės neturi *visiškos* diskrecijos. Tiesa, iš direktyvos nuostatų, reglamentuojančių specialios saugomos teritorijos statusą turinčių teritorijų nustatymo procedūrą, matyti, kad valstybės narės, pateikdamos 4 straipsnio 1 dalyje minimus pasiūlymus, turi

13 — Žr. Sprendimą *Åkerberg Fransson* (minėtas 10 išnašoje, 41 punktą).

tam tikrą diskreciją, tačiau privalo vadovautis direktyvoje nustatytais kriterijais¹⁴. Todėl tuo atveju, jei 11 straipsnyje nurodytų stebėjimų rezultatai neleidžia daryti jokių kitokių išvadų, t. y. jei faktiniai duomenys yra tokie, kad telieka pateikti pasiūlymą pakoreguoti sąrašą, jos privalo šį pasiūlymą pateikti. Šiuo atžvilgiu ypač vienareikšmiška yra versija anglų kalba, kur vartojama sąvoka „shall“, taip pat versija nyderlandų kalba, kurioje nustatyta, kad pasiūlymas pateikiamas, jeigu jis yra „nodig“, t. y. reikalingas.

37. Tokia pareiga neabejotinai atitinka Buveinių direktyvos tikslus tuomet, kai aptinkamos naujos teritorijos, kurias reikia įtraukti į sąrašą¹⁵.

38. Tačiau taip pat prasminga sutrumpinti sąrašą, jei teritorija tampa nebetinkama padėti siekti Buveinių direktyvos tikslų. Tokiu atveju nėra jokios prasmės šiai teritorijai ir toliau taikyti joje nustatytus reikalavimus. Tai, kad kompetentingos institucijos ir toliau skirtų lėšas, kurių visuomet trūksta, teritorijoms valdyti, niekaip nepadėtų išsaugoti rūšių ir buveinių. Be to, jei į „Natura 2000“ tinklą įeitų teritorijos, nė kiek neprisidedančios prie jo tikslų, dėl to galėtų kilti nesusipratimų ir klaidingų nuomonių apie šio tinklo kokybę.

39. Vis dėlto nagrinėjamu atveju lemiamą reikšmę turi pagrindinė teisė į nuosavybę. Plotų turimas BST statusas riboja jų naudojimo galimybes, o kartu ir atitinkamų žemės sklypų savininkų teises į nuosavybę. Kol plotas atitinka saugomos teritorijos reikalavimus, nuosavybės teisių apribojimas paprastai gali būti pateisintas siekiu apsaugoti aplinką¹⁶. Bet jei praėjus tam tikram laikui jis šių reikalavimų nebeatitinka, tolesnis ploto naudojimo ribojimas galėtų pažeisti teisę į nuosavybę. Priemonės, nesuderinamos su pagarba pripažintoms ir garantuojamoms žmogaus teisėms, Sąjungoje yra nepriimtinos¹⁷.

40. Todėl aiškinant ir taikant Buveinių direktyvos 4 straipsnio 1 dalies ketvirtą sakinį taip, kad tai būtų suderinama su pagrindinėmis teisėmis, negalima motyvuoto savininkų prašymo, kuriuo prašoma siūlyti peržiūrėti BST, nagrinėjimą palikti kompetentingų institucijų diskrecijai.

41. Tiesa, kyla klausimas, kokie motyvai yra pakankami, kad būtų atliktas vertinimas. Jei pakankamu būtų laikomas bet koks motyvas, kiltų grėsmė, kad kompetentingos institucijos bus užverstos jokių perspektyvų neturinčiais prašymais, o savininkams ar „Natura 2000“ iš to nebūtų jokios naudos.

42. Pagal Buveinių direktyvos 9 straipsnio antrą sakinį BST statusą gali būti nuspręsta panaikinti, (tik) jei tam pagrindo suteikia atliekant 11 straipsnyje numatytus stebėjimus nustatyti pokyčiai.

43. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą minimi du galimo peržiūrėjimo pagrindai: pirma, Malpensos oro uosto eksploatacija esą nagrinėjamuose plotuose sukėlė žalą aplinkai. Antra, žemės sklypas įeina į zoną, skirtą komercinei ir pramoninei“ plėtrai.

44. Abi šios aplinkybės nėra natūralūs pokyčiai. Todėl jos negali suteikti pagrindo panaikinti žemės sklypui suteiktą BST statusą, kaip tai numatyta Buveinių direktyvos 9 straipsnio antrame sakinyje.

45. Tiesa, Buveinių direktyvoje nėra nuostatos, kuria būtų aiškiai draudžiama peržiūrėti BST dėl kitokių pokyčių. Todėl reikia įvertinti, ar direktyva valstybės narės įpareigojamos pasiūlyti peržiūrėti BST tokiu atveju, jei neigiamą poveikį plotams daro žmogaus veikla arba jeigu juose numatyta veikla, nesuderinama su pagal Buveinių direktyvą saugomos teritorijos statusu.

14 — 2001 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas *Komisija prieš Airiją* (C-67/99, Rink. p. I-5757, 33 punktas), Sprendimas *Komisija prieš Vokietiją* (C-71/99, Rink. p. I-5811, 26 punktas) ir Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją* (C-220/99, Rink. p. I-5831, 30 punktas).

15 — Žr. 2012 m. kovo 15 d. Sprendimą *Komisija prieš Kiprą* (C-340/10, 24 ir 27 punktai).

16 — 2013 m. sausio 15 d. Sprendimas *Križan ir kt.* (C-416/10, 113–115 punktai).

17 — 1991 m. birželio 18 d. Sprendimas *ERT* (C-260/89, Rink. p. I-2925, 41 punktas), 2003 m. birželio 12 d. Sprendimas *Schmidberger* (C-112/00, Rink. p. I-5659, 73 punktas) ir 2008 m. rugsėjo 3 d. Sprendimas *Kadi ir Al Barakaat International Foundation prieš Tarybą ir Komisiją* (C-402/05 P ir C-415/05 P, Rink. p. I-6351, 284 punktas).

46. Taigi šiuo atžvilgiu atspirties taškas turėtų būti BST atrankos principai. Pagal Buveinių direktyvos 4 straipsnio 1 ir 2 dalis atsižvelgti reikėtų tik į reikalavimus, susijusius su natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsauga arba su tinklo sukūrimu¹⁸. Tai būtina norint pasiekti Buveinių direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje minimą tikslą – sukurti „Natura 2000“ tinklą. Šis tinklas, sudarytas iš teritorijų, kuriose yra į I priedą įrašyti natūralių buveinių tipai ir į II priedą įrašytų rūšių buveinės, sudaro galimybę palaikyti, o kur reikia ir atkurti iki geros apsaugos būklės natūralių buveinių tipus ir rūšių buveines jų natūraliame paplitimo areale¹⁹.

47. Į ne aplinkosaugos motyvus, kaip antai ekonominius, visuomeninius ir kultūrinius reikalavimus bei regioninius ir vietinius ypatumus, atrenkant BST neatsižvelgiama²⁰.

48. Atitinkamai ir pagrindas panaikinti BST statusą egzistuoja tik tuomet, jei teritorija nebegali prisidėti prie į Buveinių direktyvos I priedą įrašytų natūralių buveinių ir į II priedą įrašytų laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos arba prie „Natura 2000“ tinklo sukūrimo²¹.

49. Nebūtinai, bet galima įsivaizduoti, kad eksploatuojant Malpensos oro uostą nagrinėjamiems plotams daromas toks didelis neigiamas poveikis, kad jie nebegali prisidėti prie pirma minėtų tikslų. Bent jau yra abejotina, ar jie galėtų prisidėti prie šių tikslų, jeigu juose, vadovaujantis Malpensos teritorijos planu, būtų vykdoma komercinė ar pramoninė plėtra.

50. Tačiau ne kiekvienas didelis neigiamas poveikis gali būti pagrindas panaikinti BST statusą. Juk pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalį valstybės narės privalo saugoti BST, kad jos nepatirtų neigiamo poveikio. Jei valstybė narė nevykdo šios pareigos saugoti teritoriją, tai negali būti pagrindas panaikinti saugomos teritorijos statusą²². Veikiau valstybės narės privalo imtis priemonių teritorijos būklei atkurti. Pirmiausia joms draudžiama nesiimti jokių veiksmų gavus pranešimų apie daromą neigiamą poveikį, priešingai, jos privalo į juos reaguoti ir pasirūpinti pakankama teritorijos apsauga tam, kad jos būklė ir toliau neblogėtų.

51. Bet ši pareiga saugoti netaikoma, jei neigiamas poveikis teritorijai daromas vadovaujantis koku nors patvirtintu planu ar projektu, kaip tai nustatyta Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 ir 4 dalyse²³. Juk 6 straipsnio 3 dalyje minimas plano ar projekto poveikio teritorijai įvertinimas turėjo atskleisti, kad teritorijai ateityje bus daromas neigiamas poveikis. Bet kuriuo atveju kompetentingos institucijos, vadovaudamosi 6 straipsnio 4 dalimi, turėjo nuspręsti, kad planas ar projektas privalo būti įgyvendintas dėl įpareigojančių viešojo intereso priežasčių ir kad alternatyvių sprendimų nėra. Be to, valstybė narė privalo imtis visų kompensacinių priemonių, būtinų bendram „Natura 2000“ vientisumui apsaugoti.

52. Beje, patvirtinant 1999 m. Malpensos teritorijos planą, „Brughiera del Dosso“ teritorija dar nebuvo įtraukta į BST sąrašą. Vadinasi, Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 ir 4 dalys dar nebuvo taikomos²⁴. Ar tai pasakytina ir apie dėl Malpensos oro uosto išplėtimui išduotą leidimą, turi įvertinti nacionaliniai teismai.

18 — Žr. 2000 m. lapkričio 7 d. Sprendimą *First Corporate Shipping* (C-371/98, Rink. p. I-9235, 16 punktas) ir 2010 m. sausio 14 d. Sprendimą *Stadt Papeburg* (C-226/08, Rink. p. I-131, 30 punktas).

19 — Žr. Sprendimus *First Corporate Shipping* (minėtas 18 išnašoje, 19 ir 20 punktai) ir *Stadt Papeburg* (minėtas 18 išnašoje, 31 punktas).

20 — Sprendimas *Stadt Papeburg* (minėtas 18 išnašoje, 31 ir 32 punktai).

21 — Žr. 2006 m. liepos 13 d. Sprendimą *Komisija prieš Portugaliją* (C-191/05, Rink. p. I-6853, 13 punktas).

22 — Žr. 2007 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *Komisija prieš Airiją* (C-418/04, Rink. p. I-10947, 83–86 punktai).

23 — Sprendimas *Komisija prieš Airiją* (minėtas 22 išnašoje, 250 ir 251 punktai) ir 2011 m. lapkričio 24 d. Sprendimas *Komisija prieš Ispaniją* (C-404/09, Rink. p. I-11853, 122 punktas).

24 — Žr. 2005 m. sausio 13 d. Sprendimą *Dragaggi ir kt.* (C-117/03, Rink. p. I-167, 25 punktas) ir 2012 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitolokarnanias ir kt.* (C-43/10, 101 punktas).

53. Bet kuriuo atveju, įtraukus teritoriją į sąrašą, valstybė privalo ją saugoti, kaip numatyta 6 straipsnio 2 dalyje²⁵. Šiuo atveju neigiamas poveikis, kurį teritorijai daro prieš tai patvirtintas projektas, gali būti toleruojamas tik tuomet, jei, vadovaujantis 6 straipsnio 3 dalies kriterijais (jei reikia, *ex post*), atliekamas šio projekto poveikio aplinkai įvertinimas ir jei įvykdytos 6 straipsnio 4 dalyje nustatytos sąlygos²⁶.

54. Be to, remiantis 6 straipsnio 2 dalimi, valstybės narės taip pat gali būti įpareigos imtis priemonių, kurios neleisėtų natūralaus vystymosi, galinčio bloginti saugomų rūšių būklę ir natūralias buveines, esančias specialiose saugomose teritorijose²⁷.

55. Taigi į pirmąjį ir ketvirtąjį klausimus bei į penktąjį *Cascina Tre Pini* klausimą reikia atsakyti taip: pagal Buveinių direktyvos 4 straipsnio 1 dalies ketvirtą sakinį kompetentingos nacionalinės institucijos, gavusios į BST įeinančių plotų savininko prašymą, privalo įvertinti, ar reikia siūlyti Komisijai išbraukti šiuos plotus iš BST, jei šis prašymas pakankamai motyvuojamas tuo, kad nors ir buvo laikytasi direktyvos 6 straipsnio 2–4 dalių, šie plotai nebegali prisidėti prie natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos arba prie „Natura 2000“ tinklo sukūrimo.

2. Dėl būtinybės periodiškai peržiūrėti BST

56. Pirmoje antrojo klausimo dalyje *Consiglio di Stato* klausia, ar kompetentingos institucijos periodiškai, pavyzdžiui, kas dveji ar treji metai, privalo peržiūrėti BST.

57. Buveinių direktyvoje nėra nuostatų, kuriose būtų aiškiai reglamentuotas tokio vertinimo periodiškumas. Pirmojo, ketvirtojo ir penktojo klausimų aptarimas teleidžia daryti išvadą, kad toks įvertinimas atliktinas, jei egzistuoja pagrindas manyti, kad BST ar tam tikros jo dalys nebeatitinka aplinkosaugos reikalavimų.

58. Bet Buveinių direktyvos 4 straipsnio 1 dalies ketvirtas sakinytis ir 9 straipsnio antras sakinytis rodo, kad, peržiūrint BST, didelę reikšmę turi 11 straipsnyje nurodyti stebėjimai.

59. Pagal Buveinių direktyvos 11 straipsnį valstybės narės privalo stebėti 2 straipsnyje nurodytų natūralių buveinių ir rūšių apsaugos būklę. Taigi valstybės narės privalo stebėti *visas* jų europinėje teritorijoje esančias natūralias buveines ir *visas* čia gyvenančias laukinės faunos bei floros rūšis. Svarbiausias stebėjimo tikslas turi būti siekis įgyvendinti Buveinių direktyvos tikslus – užtikrinti biologinę įvairovę, apsaugant natūralias buveines ir laukinę fauną bei florą.

60. Tai, kad ši nuostata įtraukta į Buveinių direktyvos skirsnį apie teritorijų apsaugą, rodo, jog BST skiriamas ypatingas dėmesys. Tai atitinka jų reikšmę: juk pagal 3 straipsnio 1 dalį jos turi užtikrinti Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių, t. y. pagal 1 straipsnio c ir g punktus ypač saugotinių buveinių ir rūšių, palaikymą, o kur reikia, ir atkūrimą iki geros apsaugos būklės²⁸.

61. Stebint BST pirmiausia turi būti siekiama įgyvendinti pagal 4 straipsnio 4 dalį nustatytus prioritetus, kurie nustatomi atsižvelgiant į teritorijos svarbą palaikant ar atkuriant rūšių ir buveinių gerą apsaugos būklę atitinkamoje BST, ir imantis 6 straipsnio 1 dalį nustatytų konkrečių apsaugos priemonių, taip pat įvykdyti 6 straipsnio 2 dalyje numatytas pareigas saugoti BST.

25 — Sprendimai *Stadt Papenburg* (minėtas 18 išnašoje, 30 punktas) ir *Komisija prieš Ispaniją* (minėtas 23 išnašoje, 125 punktas).

26 — Sprendimas *Komisija prieš Ispaniją* (minėtas 23 išnašoje, 156 ir 157 punktai).

27 — 2005 m. spalio 20 d. Sprendimas *Komisija prieš Jungtinę Karalystę* (C-6/04, Rink. p. I-9017, 34 punktas).

28 — Žr. 18 išnašą.

62. Atsižvelgiant į šiuos tikslus, kartu savaime atsižvelgiama ir į aplinkybes, kurios gali tapti pagrindu peržiūrėti BST ir panaikinti BST statusą.

63. Jei vykdant stebėjimą gaunama atitinkamų duomenų, kompetentingos institucijos privalo įvertinti būtinus padarinius. Tai darydamos jos pirmiausia turi galvoti apie papildomas priemones BST apsaugoti ir pažeistiems elementams atkurti. Bet jei paaiškėtų, kad egzistuoja pirma apibūdintos sąlygos saugomos teritorijos statusui panaikinti, reikėtų įvertinti ir jas, siekiant išvengti nepagrįsto teisės į atitinkamų plotų nuosavybę apribojimo.

64. Minimalūs stebėjimo priemonių periodiškumo reikalavimai kyla iš Buveinių direktyvoje numatyto bendradarbiavimo su Komisija. Pagal 9 straipsnio pirmą sakinį stebėjimo rezultatus Komisija privalo panaudoti atlikdama bendrą „Natura 2000“ indėlio siekiant direktyvos tikslų vertinimą. Tam pagal Buveinių direktyvos 17 straipsnį valstybės narės kas šešerius metus pateikia Komisijai ataskaitą, kurioje, be kita ko, išvardijami ir svarbiausi 11 straipsnyje numatytų stebėjimų rezultatai.

65. Todėl valstybės narės privalo taip organizuoti savo stebėjimus, kad galėtų Komisijai kas šešerius metus pateikti aktualią informaciją apie stebimas buveines ir rūšis, bet pirmiausia apie BST.

66. Vis dėlto valstybės narės negalės įvykdyti su BST susijusių pareigų, jei kontroliuos jas tik kas šešerius metus. Taip neįmanoma užtikrinti nei būtinos teritorijų apsaugos, nei nustatytų prioritetų ir apsaugos priemonių įgyvendinimo. Veikiau vykdyti stebėjimus privaloma nuolat. Tik būtinų stebėjimų intensyvumas priklauso nuo faktinės padėties.

67. Apibendrinant į pirmą antrojo klausimo dalį reikia atsakyti taip: valstybės narės privalo taip organizuoti BST stebėjimus, numatytus Buveinių direktyvos 11 straipsnyje ir 17 straipsnyje, kad galėtų užtikrinti tinkamą jų apsaugą bei valdymą ir bent kas šešerius metus pateikti Komisijai aktualią informaciją apie BST būklę, apimančią ir tai, ar BST prisideda prie natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos arba prie „Natura 2000“ tinklo sukūrimo.

3. Dėl antros antrojo klausimo dalies

68. Antroje antrojo klausimo dalyje klausama, ar peržiūradamos BST kompetentingos institucijos privalo į tai įtraukti visuomenę.

69. Ir šis klausimas Buveinių direktyvoje aiškiai nereglamentuojamas. Bet tam tikri reikalavimai suinteresuotų plotų savininkams kyla iš bendrųjų Sąjungos teisės principų, pirmiausia iš teisės būti išklaustyti²⁹.

70. Teisės į gynybą užtikrinimo principas yra bendrasis Sąjungos teisės principas, kurį reikia taikyti, kai administracija ketina priimti aktą asmens nenaudai. Pagal šį principą asmenys, kuriems skirti sprendimai, galintys turėti reikšmingą poveikį jų interesams, privalo turėti galimybę naudingai pateikti savo nuomonę dėl pagrindų, kuriais administracija grindžia savo sprendimą. Šiuo tikslu jiems turi būti nustatytas pakankamas laikotarpis³⁰.

29 — Dėl šio principo ir Pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnio 2 dalies a punkto santykio žr. mano 2013 m. birželio 6 d. išvadą byloje *Sabou* (C-276/12).

30 — 1996 m. spalio 24 d. Sprendimas *Komisija prieš Lisrestal ir kt.* (C-32/95 P, Rink. p. I-5373, 21 punktą), 2008 m. gruodžio 18 d. Sprendimas *Sopropé* (C-349/07, Rink. p. I-10369, 36 ir 37 punktai), 2009 m. spalio 1 d. Sprendimas *Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware prieš Tarybą* (C-141/08 P, Rink. p. I-9147, 83 punktą) ir 2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimas *M. M.* (C-277/11, 81–87 punktai).

71. Ši pareiga valstybių narių administracijoms nustatoma, kai jos priima sprendimus, kuriems taikoma Sąjungos teisė, taip pat tuomet, kai taikytinuose Sąjungos teisės aktuose toks formalumas aiškiai nenumatytas. Šio principo įgyvendinimas, jeigu pagrindinėje byloje to nėra numatyta Sąjungos teisėje, nustatomas pagal nacionalinę teisę, jeigu nuostatos atitinka tas nuostatas, kurios taikomos panašioje situacijoje pagal nacionalinę teisę atsidūrusiems subjektams (lygiavertiškumo principas) ir jeigu dėl to naudojimasis pagal Sąjungos teisės sistemą užtikrinama teise į gynybą netampa praktiškai neįmanomas ar labai sudėtingas (veiksmingumo principas)³¹.

72. Įvertinimas, ar reikia siūlyti Komisijai peržiūrėti BST, padeda įgyvendinti Buveinių direktyvą, vadinasi, jis patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Tiesa, atitinkamų plotų savininkai nebūtų sprendimo siūlyti arba nesiūlyti Komisijai panaikinti BST statusą adresatai. Bet toks sprendimas gali turėti reikšmingą poveikį jų interesams. Jei kompetentingos institucijos nepasiūlo Komisijai panaikinti BST statuso, atitinkamiems plotams ir toliau taikoma teritorijų apsauga, galinti gerokai apriboti jų naudojimą. O pasiūlymas panaikinti BST statusą gali pakenkti interesui gauti finansinę paramą už plotų tvarkymą apsaugos tikslais.

73. Todėl į antrą antrojo klausimo dalį reikia atsakyti taip: vertindamos, ar būtina siūlyti Komisijai koreguoti BST sąrašą, valstybės narės privalo suteikti atitinkamų plotų savininkams galimybę išsakyti savo nuomonę.

4. Dėl trečiojo klausimo

74. Trečiuoju klausimu siekiama sužinoti, ar tai, kad iniciatyva peržiūrėti BST perleidžiama regionams ir autonominėms provincijoms, nenumatant tokios iniciatyvos teisės ir valstybei, bent jau subsidiariai tam atvejui, jei regionai ir autonominės provincijos nesiimtų jokių veiksmų, suderinama su Buveinių direktyvos 9 ir 11 straipsniais.

75. Ir šiuo atžvilgiu Buveinių direktyvos 4 straipsnio 1 dalies ketvirtas sakinytis yra svarbesnis nei 9 straipsnis. Toliau reikia atsižvelgti ir į šią nuostatą.

76. Sąjungos teisėje egzistuoja normos, kuriose nustatyti reikalavimai jas įgyvendinančioms administracinėms institucijoms³². Bet jei direktyvoje tokių reikalavimų nėra nustatyta, laikoma, kad pagal SESV 288 straipsnio trečią pastraipą direktyva yra privaloma kiekvienai valstybei narei, kuriai ji skirta, rezultato, kurį reikia pasiekti, atžvilgiu, bet nacionalinės valdžios institucijos pasirenka jos įgyvendinimo formą ir būdus³³. Be kita ko, tai susiję ir su kompetentingų institucijų nustatymu. Pagal Sąjungos teisę tėra reikalaujama, kad įgyvendinimas, įskaitant kompetentingų institucijų nustatymą, realiai užtikrintų pakankamai aiškų, tikslų ir visišką jos nuostatų taikymą³⁴.

77. Atrodo, visiškai pagrįsta nustatyti, kad už Buveinių direktyvos, pirmiausia už 4 straipsnio 1 dalies ketvirto sakinio, taikymą bus atsakingos regioninės institucijos. Juk saugoti BST ir jas valdyti galima tik žinant konkrečią vietos situaciją.

31 — Sprendimas *Sopropé* (minėtas 30 išnašoje, 38 punktą).

32 — Pavyzdžiui, dėl 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo (OL L 197, p. 30; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 6 t., p. 157) 6 straipsnio 3 dalies žr. 2011 m. spalio 20 d. Sprendimą *Seaport ir kt.* (C-474/10, Rink. p. I-10227, 42 ir paskesni punktai).

33 — Sprendimas *Komisija prieš Airiją* (minėtas 22 išnašoje, 157 punktą) ir 2010 m. spalio 14 d. Sprendimas *Komisija prieš Austriją* (C-535/07, Rink. p. I-9483, 60 punktą).

34 — 1988 m. balandžio 27 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją* (252/85, Rink. p. 2243, 5 punktą), 2007 m. liepos 12 d. Sprendimas *Komisija prieš Austriją* (C-507/04, Rink. p. I-5939, 89 punktą) ir 2011 m. spalio 27 d. Sprendimas *Komisija prieš Lenkiją* (C-311/10, 40 punktą).

78. Taip pat pagal Sąjungos teisę nėra reikalaujama, kad regioninių institucijų kompetenciją subsidiariai papildytų centrinės valdžios institucijų kompetencija. Be to, abejotina, kad tokia kompetencija naudingai padėtų įgyvendinti šias nuostatas. Jei centrinė valdžia vietoje neturi kompetentingų institucijų, vargu ar sostinėje esančios jos tarnybos pajėgs įvertinti, kokių priemonių reikia.

79. Tiesa, negalima atmesti galimybės, kad kompetentingos Lombardijos institucijos, kiek tai susiję su *Cascina Tre Pini* prašymais, pažeidė Buveinių direktyvą. Bet net jei toks pažeidimas ir būtų įrodytas, tai dar nereikštų, kad šios institucijos nesugeba užtikrinti visiško direktyvos taikymo.

80. Taigi į trečiąjį klausimą reikia atsakyti taip: nacionalinės teisės nuostata, kurioje numatyta regionų ir autonominių provincijų iniciatyva įvertinti BST, nenumatant bent jau papildomos iniciatyvos teisės net valstybei regionų arba autonominių provincijų neveikimo atveju, netrukdo tinkamai taikyti Buveinių direktyvos 4 straipsnio 1 dalies ketvirto sakinio, 9 straipsnio ir 11 straipsnio.

V – Išvada

81. Todėl siūlau Teisingumo Teismui į prašymą priimti prejudicinį sprendimą atsakyti taip:

1. Pagal Direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos 4 straipsnio 1 dalies ketvirtą sakinį kompetentingos nacionalinės institucijos, gavusios į Bendrijos svarbos teritoriją įeinančių plotų savininko prašymą, privalo įvertinti, ar reikia siūlyti Komisijai išbraukti šiuos plotus iš teritorijos, jei šis prašymas pakankamai motyvuojamas tuo, kad nors ir buvo laikytasi direktyvos 6 straipsnio 2–4 dalių, šie plotai nebegali prisidėti prie natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos arba prie „Natura 2000“ tinklo sukūrimo.
2. Valstybės narės privalo taip organizuoti Bendrijos svarbos teritorijų stebėjimus, numatytus Direktyvos 92/43 11 straipsnyje ir 17 straipsnyje, kad galėtų užtikrinti tinkamą jų apsaugą bei valdymą ir bent kas šešerius metus pateikti Komisijai aktualią informaciją apie teritorijų būklę, apimančią ir tai, ar teritorijos prisideda prie natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos arba prie „Natura 2000“ tinklo sukūrimo.
3. Vertindamos, ar siūlyti Komisijai koreguoti Bendrijos svarbos teritorijų sąrašą, kaip tai numatyta Direktyvos 92/43 4 straipsnio 1 dalies ketvirtame sakinyje, valstybės narės privalo suteikti atitinkamų plotų savininkams galimybę išsakyti savo nuomonę.
4. Nacionalinės teisės nuostata, kurioje numatyta regionų ir autonominių provincijų iniciatyva įvertinti Bendrijos svarbos teritorijas, nenumatant bent jau papildomos iniciatyvos teisės net valstybei regionų arba autonominių provincijų neveikimo atveju, netrukdo tinkamai taikyti Direktyvos 92/43 4 straipsnio 1 dalies ketvirto sakinio, 9 straipsnio ir 11 straipsnio.